

regem Iudea expugnasse urbem Geth, captamque mecenibus expollasse, 2 Paralip. 26, 6. Sub hoc principe Amos oracula fundebat, Amos igitur ut ingratius ipsorum animos Israelitum ostendat, docet, ipsos imperio frui nihil minori finitimi. Trajecto Euphrate, animadvertisse, utrum opulentius vestro regnum Chalances regibus sit; Emath in Syria et Geth in Palestina invenimus, utrum illae populis magis florent quam Samaria. Cum igitur nihil opulentiores vobis sint, cur eas gentes imitantur? cur illarum amicitiam indignissime optatis? Vel: Inspicie Chalanes, Emath et Geth: *An meliores estis usque hinc regni? Num ampliores iis fines sunt quam vobis?* Qui ea regna easque arcus ruerunt vidistis, an futurum speratis, ut valdiores vobis sint resistendo vires? Illisne meliores estis? aut regibus eas defendentibus fortiores? An tuorū muniorumque vobis est regio? Quis Chalanes expugnaverit, Scriptura silet; Phul fortasse rex Assyriorum; at capitā scimus ab Jeroboamo II, Emath et Damascum, veteresque Israelis limites restitutos, ab ingressu Emath usque ad mare Mortuum, 4 Reg. 14, 25. Infra v. 15, ejus imperii fines describuntur ab ingressu Emath usque ad torrentem Aegypti, qui Gazam inter et Rhinocoruram fluit. Denique supra, 5, 3, Bersabe ipsius imperii subiecta fuisse dicuntur; atque omnino probabilissimum est, ipsum esse potius Geth, ejusdem regionis urbe. Nunquam feliciorerunt Israelitae imperii sui statut, aut ampliores, quam eo princeps; nihilque omnino erat, quod imminentem illius regni ruinam omittirent, at illud ipsum Amos futurum asserit, et lugubre carmen de illius excidio, veniti jam clapsio, canit. Denique finitimorum exempla proponit, quorum res funditus perire, quamvis neque opibus neque viribus minores essent Israele, que tempore Amos vaticinabatur.

VERS. 5. — QUI SEPARAT ESTIS IN DIEM MALUM : ET APPROPINQUATIS SOLIO INQUITATIS, ET INIQUO REGI MOX SERVATORI ESTIS. Hebr.: *Qui amovet in dies matus et admovebit vos solum iniquitatibus, impunè vos alibitos speratis, ac diei vindicta imaginem ab animo vestro removetis, iniquitatis solum regnunque male gestis confirmantes novaque in caput vestrum supplicia provocatis.* Vel: *Falsò creditis, minis hisce non nisi remotissimum tempus spectari, eosque imitantis, quorum meminit Ezechiel 12, 22, 27: Ecce dominus Israel dicuebat: Visio quam hic videt, in dies multos: et in tempora longa iste propheta.* Mox tamen sub Assyriorum, crudelium seviorumque dominorum, imperium venturi estis. Septuaginta: *Oreantes in diem, et ipsi appropinquantibus, et tangentes subbata mendacia. Deum orant, ut minarum suarum pondus ab ipsis avertat, dum plena mala simulationis et macadai festa celebrant.* Chaldeus: *Ipsi prorrogabant diem malum; vos autem prop̄ facitis in domo congregationis vestra rapitis.*

VERS. 4. — QUI DORMITIS IN LECTIS EBURNEIS, Lecti ebore distincti, vel etiam induti, notissimi sunt apud veteres, sive de lectis intelligas, quibus in mensa, sive quibus ad noctis quietem utebantur. Plautus in Sti-

cho: *Lanam, purpuram, lectos eburatos, auretos, Babylonica peristromat.* Horatius lib. 2 Sat.:

*Rubre ubi coco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos.*

His verbis describuntur loppleatis hominis conditio, diuturnae pacis suavitatem deliciisque fruentis, qualis omnino regni Israelitici fuit, Amosi aetate, Jeroboamo II, rerum potiente.

ET LASCIVITIS IN STRATIS VESTRIS. Hebr.: *Late extundimini in stratis vestris nimio luxu et lascivia;* vel, qui extenditis super lectos vestes stragulas undique fluentes et sumptuosas. Exod. 5, 7, logi prophetam dicimus de lectis, quibus in mensa utebantur.

VERS. 5. — QUI CANIT AT VOCEM PSALTERI. Reddi Hebreus potest: *Qui saltat, vel canit ad nubium;* vel, qui ad nubilum sonum vocem modulamus. Quid de nubilo senserimus, vide in Dissertatione de musicis Hebreorum instrumentis. Septuag.: *Qui manu plaudunt ad vocem organorum.* Vel ex aliis codicibus: *Prævalentes ad vocem, etc.*

Sicut DAVID PUTAVERUNT SE HABERE VASA CANTICI, Qui musicorum instrumentorum peritiam ita gloriamini, quasi pares Davidi sitis. David igitur musicas peritissimas habebatur, cum illius nomen in proverbiis abierit. Hebr.: *Sicut David, excogitaverunt sibi musicas instrumenta.* Hinc dicitis, quanto harum rerum studio tenerunt Israelitae. Arguit illos Amos, quod et hoc preter modum amarent, et iis in sui oblectamentum abuterentur, cum David unius Dei cultum et gloriam musicæ quereret. Septuaginta: *Vetus permanentia haec prætaverunt, et non vetus fugientia et caduca. Has sensu voluntates vetuti serua negotia amplexi sunt, et summan quodammodo beatitudinem in illis posuere.*

VERS. 6. — BIBENT VINUM IN PHIALIS. Sephuag.: *Bibentes exiūm vinum, defecatum, vetus, purgatum. Hebreus vox propriè significat crateras, quibus libationes in tempore execrabantur.*

Nihil PATIEBANTUR SUPER CONTRITIONE JOSEPHI. Qui fractum suorum ceruminis minimè moventur: malis, quibus inopere opprimuntur, non dolent. Vel: *Communes castoris hominibus labores non sentiunt: In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.* Psal. 72, 5. Illos si videas, hominum beatissimos credas; et ipsi ante cateros captivi rapientur: *Migrabunt in capite transmagistrum,* v. 7.

VERS. 7. — AUFERETUR FACTIO LASCIVIENTIUM, volatiliorum. Hebr.: *Cessabunt contumia latè se extendentia in lectis ad mensan.* Chaldeus: *Recedent ab eis gaudia, et stragula subtilia.* Septuag.: *Auferetur hinnitus equi ex Ephraim.* Quæ verba de stupris atque adulteriis, in eâ regione vulgaribus, explicari quantum. Unusquisque ad uxorem proximam sui hinnebat, inquit Jeremias 5, 8. Sunt qui Hebrewum reddant: *Appropinquavit luctus se extendentium in lectis.* Alii: *Recessit convictum funebre extensorum.* Nemo illos lugebit, isque mortuis, nemo funebre convivium agitabit, eum in alieno solo morituri sint. Tam varia legendi

ratio satis ostendit Hebraicarum vocum ambiguitatem. in montes et lapidosa Syria loca evadat, Arabum equi uterum solertia fallitur. Bubalus ferum est animal, indomitum, et impatiens jugi. Quemadmodum igitur equus in lapidosis locis ad cursum non compellitur, neque bubali ad aratrum adiunguntur, ita convertenda non est justitia in amaritudinem, neque interior opprimendi sunt ii, qui ad judices accedunt, ut illorum auctoritate open se præsidium, quibus agent, obtineant. Hoc ipsum autem fecistis, judices Israëlis, Hebr.: *Nun curvant in petris equi? num arabitur bubus? quippe? boni certè arato est opportunitas. Repetenda igitur sunt ea verba, in petris, ut sit: Num arabitur bubus in petris? Septuag.: Num persequuntur in petris equi: et silentibus in equalibus equi?*

VERS. 14. — QUILLETAMINI IN NIHIL, idolis, quem merita nihil sunt, Esther 14, 2: *Nihil est idolum in mundo.* Vel, qui vobis ipsis vestrisque viribus gaudent, gloriante: *In fortitudine nostrâ assumpsumus nobis corona: vires nostras auximus, nos tamen nominis terrorē addidimus. Sive, qui gaudent mentem vestrorum robore, que ego evertam, et foderatorum suppetatis, quos ego dissipatorum sum, quique in rebus maximè angustis vos penitus deserent.*

ASSUMPTRUS NOMIS CORONA, formidabilis effecti sumus, Thrasionium; quasi dicant: Gloriā et auctoritate præter modum aucti sumus. Ita interdum usurpatum corrum. *Exaltat cornu populi sui,* Psal. 148, 14; Horatius lib. 3, oda 21, de vino:

*Ta spen rediucis mentibus anxiis,
Viresque et addis cornua pauperi.*

Et de Art. Poet.:

Vina parent anninos: tum pauper cornua sumit. Vires etiam significantur cornibus, docta è tauris et arietibus metaphorā, hostes cornu sternentibus. *In te inimicos nostros ventilabimus cornu,* Ps. 45, 6. Moyse de Joseph Jacobi filio, Deut. 33, 17: *Cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terræ.* Horatius, Epod., oda 1,

Cave, cave; namque in malos asperinus, *Paradisello cornua.*

VERS. 15. — SUSCITABO SUPER VOS... GENTEM: ET CONTERET VOS AB INTROITU EMATH, USQUE AD TORRENTUM DESERTI, quā latè pater Israelis regnum; et enim erat Amosi aetate illius amplitudo. Vide supra 2. Introitu Emath in Libano jacet, inter Dan et Rohob, Torrens deserti alibi dictur torrens Bezer. Hunc S. Hieronymus hic fluere asserit Rhinocoruram inter et Pelnus. Gens, coitus sub manu Israel minuendus est in pulvrem, Assyria sunt, qui duebili Phul, Theglaphlasaro, et Salmanasaro, variis temporibus Israelis imperium vastavere, donec gens tota in captivitate ducta, regnunque penitus eversum est, Osee supremo Israelitarum rege.

CHAPITRE VII.

1. Hoc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce factor locutus in principio germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post tensionem regis.

2. Et factum est: cum consummasset comedere herbam terre, dixi: Domine Deus, propitius esto, ob-

rat une multitude de sauterelles, qui se forma lorsquie pluies du printemps commençaient à faire croître l'herbe; et ces pluies la faisaient repousser, après qu'elle avait été coupée par le roi.

2. Lorsque la sauterelle achéait de manger l'herbe de la terre, je dis: Seigneur Dieu, soyez touché, je

secro : quis suscitabit Jacob, quia parvulus est ?

5. Misertus est Dominus super hoc : Non erit, dixit Dominus.

4. Hec ostendit mihi Dominus Deus : et ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus : et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem.

5. Et dixi : Domine Deus, quiesce, obsecro : quis suscitabit Jacob, quia parvulus est ?

6. Misertus est Dominus super hoc : Sed et istud non erit, dixit Dominus Deus.

7. Hec ostendit mihi Dominus stans super murum litum, et in manu ejus trulla clementarii.

8. Et dixit Dominus ad me : Quid tu vides, Amos ? Et dixi : Trullam clementarii. Et dixit Dominus : Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel : non adjicim ultra superinducere eum.

9. Et demolientur excelsa idoli, et sanctifications Israel desolabuntur : et consurgam super domum Jeroboam in gladio.

10. Et misit Amasias sacerdos Bethel et Jeroboam regem Israel, dicens : Rebellarvit contra te Amos in medio domus Israel : non poterit terra sustinere universos sermones ejus.

11. Hac enim dicit Amos : In gladio morietur Jeroboam, et Israel captivus migrabit de terrâ sua.

12. Et dixit Amasias ad Amos : Qui vides, gradere, fuge in terram Juda : et comedere ibi panem, et prophetabis ibi.

13. Et in Bethel non adjicies ultra ut prophetes : quia sanctificatio regis est, et dominus regni est.

14. Respondit Amos, et dixit ad Amasiam : Non sum propheta, et non sum filius propheta : sed armaturus ego sum, vellicans sycomorus.

15. Et tuliit me Dominus cum sequerer gregem, et dixit Dominus ad me : Vade, propheta ad populum meum Israel.

16. Et nunc audi verbum Domini : Tu dicas : Non prophetabis super Israel, et non stallabis super dominum idioli.

17. Propter hoc, hæc dicit Dominus : Uox tua in civitate fornicabilis : et filii tui et filie tue in gladio cadent, et humus tua funicula metietur : et tu in terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terrâ sua.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — ECCE FICTOR LOCUSTE IN PRINCPIO GERMANIUM SEROTINI IMBRIS, ET ECCE SEROTINES POST TONISIONEM REGIS. Locustarum nubes apparuit, tunc orta, cum imbris serotini herbam alicre incipiunt, postquam à rege tonsa est. Plerique interpretantur de vernis imbribus explicant, herbas in prato alienis, postquam rex, quod satis sibi esset, accepit. Ut repugnantiam auferas, que his verbis continetur videtur : cum foenum in regiūm praesepium usum metu nequeritur, antequam herbe germinaret, existimandum, apud Orientales pecus ad pascua in agros immitti solere januario et februario mensibus, quemadmodum apud nos maio ; demessis verò primis

vous prie, de miséricorde : qui pourra rétablir Jacob, après qu'il est devenu si faible ?

3. Alors le Seigneur fut touché de compassion, et dit : Cela n'arrivera point.

4. Le Seigneur me fit voir encore cette vision : Je voyais le Seigneur Dieu qui appela un feu pour exercer son jugement ; ce feu dévorait un grand arbre, et consumait en même temps le partage de Jacob.

5. Alors je dis : Seigneur Dieu, apaisez-vous, je vous prie : qui pourra rétablir Jacob, après qu'il est devenu si faible ?

6. Alors le Seigneur fut touché de compassion, et me dit : Cette plaine non plus n'arrivera pas.

7. Le Seigneur me fit voir encore cette vision : Je vis le Seigneur au-dessus d'une murelle crêpe, lequel avait à la main une truelle de maçon ;

8. Et il me dit : Que voyez-vous, Amos ? Je lui répondis : La truelle d'un maçon. Il ajouta : Je ne me servirai plus l'avenir de la truelle parmi mon peuple d'Israël, et je n'en crépirai plus les murelles.

9. Les hauts lieux consacrés à l'idole seront détruits ; ces lieux qu'Israël prétend être saints, seront renversés, et j'exterminerai par l'épée la maison de Jéroboam.

10. Alors Amasias, prêtre de Béthel, envoya dire à Jéroboam, roi d'Israël : Amos s'est révolté contre vous au milieu de votre clat ; les discours qu'il sème partout ne peuvent plus se souffrir ;

11. Car voici ce qu'Amos : In gladio moriatur Jeroboam, et Israel captivus migrabit de terrâ sua.

12. Amasias dit ensuite à Amos : Sortez d'ici, homme de visions : fuyez au pays de Juda, où vous trouverez de quoi vivre ; et prophétisez là.

13. Mais qu'il ne vous arrive plus de prophétiser dans Béthel, parce que c'est là qu'est la religion du roi et le siège de son état.

14. Amos répondit à Amasias : Je ne suis ni prophète, ni fils de prophète ; mais je mène paix les bœufs, et je me nourris de figues sauvages.

15. Le Seigneur m'a pris lorsque je menais mon troupeau, et il m'a dit : Allez, et parlez comme prophète à mon peuple d'Israël.

16. Ecoutez donc : attendez la parole du Seigneur. Vous me dites : Ne vous mêlez point de prophétiser dans Israel, ni de prédir les malheurs à la maison de l'Idole.

17. Mais voici ce que le Seigneur dit : Votre femme sera exposée à la prostitution dans la ville ; vos fils et vos filles périront par l'épée ; l'ennemi partagera vos terres au combat ; vous mourrez parmi une nation impure ; et Israël sera emmené captif hors de son pays.

regis colligitur, est astivum, melius et nobilis cordo, tum, et in manu eius TRULLA CLEMENTARII. Speculatori hujs significacionem ipse explicet Amos, v. 8 et 9; Hebraeas voces non nihil difficultatis afferunt. Interpretum plures Hebraeum reddunt : Ecce Dominus super murum perpendiculari, et in manu ejus perpendiculari. Vel : Ecce Dominus super murum stans, et perpendiculari quod manu tenet, murum explorans. Septuaginta, Ebenibus Arabe, Syro, aliisque nonnullis, Hebraeum vocem anach reddunt adamantem : Ecce Dominus stans super murum adamantium, et in manu ejus adamantem. Orpheus : Veteres certe anacten vocavate adamantem. Plinius, lib. 57, 4 : Adamas mutus vanos expelli à mente, et ob id quidam eum anacten vocavere. Quoniam vero ita explicari potest hic locus, ex hac interpretatione, que littere apertissime servare videtur : Vidi Dominum, super murum adamantium, et in manu ejus adamantem ; atque is ad me conversus dixit : Adamantem, seu murum adamantium pono in medio populi mei : nihil ad illum transmittam : diu dissimulavi, diu pepercit : actum est : invictus discrimini parietem int' me et ipsum statuo : illum penitus hostibus suis deserò, nulla venia aut misericordia spe. Profani scriptores, ubi portas, discriminationes, parietes invictos significant, adamantinos audire. De inferni portâ Virgilii, Eneid. 6 :

*Porta adversè ingens, solidoque adamante columnæ,
Vis ut nulla virum, non ipsi escindere ferro
Ceticula valeant.*

Adamantinus falconem Saturno tribuant fabule, ut nihil resistere temporis significant.

Vers. 8. — ECCE EGO PONAM TRULLAM IN MEDIO POPULI MEI ISRAEL : NON ADJICAM ULTRA SUPERINDUCERE EUM. Trullam penitus adjicco ; piget jam populi mei parietem linire ; non parcam, non dissimulabo ; ipsum ejusque urbem potestest hostium tradam. Diu satis ilium defendi ; ejusque flagitia satis diu abscondi ac dissimulavi. Si Hebraeum vocem Anach adamantem interpretaris, explicabis uti diximus : Nihil jam illam transmittam : nulla misericordia spe permaneat : adamantinus parietem inter me et ipsum ponio.

Horat. Ep. lib. 4 :

..... hic murus aheneus esto.

Vers. 9. — DEMOLIENTUR EXCELSA ISRAEL. Hebraeas ad verbum : Destruentur excelsa Israël, scilicet Bersabe, ubi olim Iasa altare Domino dedicaverat, Gen. 26, 23. Isäcer erat religiosis itineribus locus, Amos etate. Superstitionis Bersabee excelsa, post Jeroboam II obitum, à Josâ rege Juda eversa sunt, teste 4 Regum libro 45, 8 : *Contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes, de Gadea usque Bersabe.*

CONSURGAM SUPER DOMUM JEROBOAM IN GLADIO. Jeroboami avo pollicitus fuerat Deus futurum, ut ipsius familia ad quartam usque gobalem in Israele regnaret, 4 Reg. 10, 30. Zacharias Jeroboam filius, quartus à Iehu hæres, divine promissionis fidem excepit, et conjurans enim in Zachariam Sallum, eo publicè interfecto post sex regni menses solium occupavit, 4 Reg. 15, 8, 9, 10.

Vers. 10. — REBELLAVIT CONTRA TE AMOS. Ama-

sias Béthelis sacerdos Jeroboam II, Israëlis regem, in Amosum irritare conatus, dictat, seditionum esse hominem ac perdidit; qui turbas in populo sermonibus serat. Nihil profecto mendacius. Ingens profecto mala Israëlis predicerat Amos, at ne levissimo quidem verbo regis obsequium violaverat, neque aliquid dixerat, quo subditu excitar ad seditionem possent.

NON POTERIT TERRA SUSTINERI UNIVERSOS SERMONES EIS. Qui fide integrâ erga te sunt, aegritatem ferunt ea quæ spargi Amos. Vel : *Commentarii* est Amos sermonibus vulgus : cavendum est ne multitudine fidei illius exhortationibus adhibens, in seditionem gliscat.

VÉRS. 11.— IN CLADIO MORIETUR JÉROBOAM. Falsò Amasis Amosum ejus vaticinat accusat. Jeroboam familiæ, non ipsi Jeroboamo eam necem praedixerat; is enim post diuturnam ac felicissimum regnum domus dicit tranquillus clausit; at Zacharias Jeroboam filius, et familiæ sue ultimus, à Sennacherib est.

VÉRS. 12.— QUIS VIDES, GRADERE, FUGE IN TERRAM IUDÆA. Utrum hoc Amasis regis jussu, an privatâ auctoritate imperaverit, incertum est. *Videntur* numerat, ex consuetu inter Iudeos appellatione, I Reg. 9, 9; ipsumque in dictione Iuda secèderet jubar, ibi pro arbitrio vaticina relictum. Amos vaticinia floeci faciebat Amasis, modo propè so vaticinante non intelligeret. Minus innotescit prophetæ minas, quam populi conversionem, que si contingeret, numeris sui honos et lucrum minuerentur. Verebatur quippe, ne populis ad saniora conversus, aurocordi Betheli vitulorum cultum deseretur.

VÉRS. 13.— QUA SANCTIFICATIO (locus religiosus) REGIS EST ET DOMUS REGI. Consueta regum Israëlis sedes erat Samaria; sed aliam in Bethel dominum ii reges habebant, cùm ibi ipsorum religio exerceretur. Putat Kinchii vertendum esse : *Quia palatium regis est, et locus regni ejus.*

VÉRS. 14.— NON SUM PROPHETA... SED ARMENIUS EGOS SUM VELLICANS SYCOMOROS. Propheta non sum instituto meo, neque filius, neque discipulus prophetarum : propheticam non sibi, non vestem, non virtutem prophetæ habeo. Neque meo ipsis arbitrio meaque voluntate id nimiris suscepit : pastoriæ exerceo. Necessest coactus huius veni, ut Deo intus moventi obtemperem, cui resistere nequeo. Pecunias non quero, populum inanibus vaticiniis fallens ; vita mea necessaria sati milii sufficit ars mea. Quamobrem primi ordinis prophetam me esse ne censes, quales il sunt, qui à primis vite amis ad propheticum munus Deo vocato destinati, sanctius sublimiusque ex alteris Israëlis vita genus sequuntur. Merus pastor ego sum. Cave etiam, me recensores infer falsos prophetas lymphatosque, quibus unica ratio sanctissimi hujus numeris exercendi, mentis perturbationem, aut ignavia, vel audacia. Agricola sum et labori assuetus. Tota denique Amosi responsio ita haberi potest, ut sit humilius excusatio ; quemadmodum Joannes Baptista à Judeis interrogatus, essetne propheta, negavit, Joan. 1, 21, cùm et propheta et major pro-

phetâ asset, teste Christo, Lue. 7, 26. Ex hoc et altero Zacharie 13, 5, loco discimus, homines, qui propheticum munus profitabantur, ceteris plerisque artibus abjectis, totos orationi, studio, ac meditationi vacavisse.

Sepuaginta : Non eram propheta, neque filius prophetæ ; sed pastor eram, vellicens sycomoros, et iuli Domini ex oibis, et dixi : Vnde et propheta super populum meum Israel. Commodior his verbis aptiorque inest sententia. Hebraica vox, quam reddimus, vellicens sycomoros, seu vellens sycomori ramos, seu vertens sycomoros, ab Aquila vertitur : *Serutans sycomoros*; à Symmachio : *Habens sycomoros*; à Thodotione : *vellicens sycomoros*. Profectio sycomorus gentis fictum est, in Ægypto et Palæstinâ vulgare, moro simile magnitudine, foliis, aspectu. *Pomum fuit non ramis*, sed caudice ipso. Idque ipsum focus est prædictus, sine granis interioribus, pérquaque fundo proventu, scalpede tantum ferreis ungulis : aliter non maturescit. Sed cum factum est, quarto die demetitur; Plin., lib. 45, c. 7. Ea erat Amos ars, unaque gregis cura.

Computendorum sicutum artem in insulis Archipelagi servatam hanc tradidit. Duo sicutilearum generi ibi nascuntur, quarum prius appellatur *ornis*, seu *erinos*, nepte *sylviculae* sylvestris, quæ ipsa est carpinus latinorum. Alterius generis est *sycomea domesticæ*. Porro *sylvicula* planta tres diversi generis fructus gignit, *fornitæ*, *cratires*, *ornos*. Fructus isti non maturescunt, valent tamen ut *domesticæ* ficus ad maturitatem deducunt ope parvarum quartundam miscantur, quæ circum sylvestres solitantes fructus pingunt, et intra illatum vulnus depommunt ova. Id verò potissimum præstant in fructibus sylvestribus (*cratires* appellantur). Mense maii, muscae recent ex ovis exclusæ novas sedes in ornis querunt, quo scilicet tempore ornii illi zooloverunt, et oculis eorum recudi incipiunt, atque in illis deinde ora sua inserunt. Accidit interdum, ut musca è cratiris eductæ aliquæ serui prodeant; cùm inter ornii ejusdem regionis statim aptum illi excipiendoctis etiis quâns per sit reperiant. Tunc verò coguntur agricultore apforem muscis illis sedem querere; id verò præstant accipiendo fleus muscas illas fontentes, et transferendo ad alias *sylviculas*, quæ ornos habent apiores, ac dispositos eductis muscis expediunt. Si hæc negligantur, ornii cadunt immaturi; et muscae avolant. Soli regionum illarum incole agriculture addicti tempus in eam rem opportunitum nörunt.

Tria haec sicutum genera esca incepta sunt, alteri cuiquam usui servantur quâns ut maturitatem aliis inducent. Fornicis augusto mense protuberant, et immaturæ ad novembrius usque perseverant. Graties nonnulli septembri exente prodeunt, ac muscarum è fornicis eductarum sculeis compuncti ad usque maxima mensem in arbore manent. Ornii majo mense profertur, et à muscis è cratiris natis feruntur, julio mense. Quo verò tempore muscae proditorae sunt, ab incolis decerpuntur ornii, atque filo alligati suspen-

duntur sicutileis domesticis. Si tempori incole illi defuerint, ornii cadunt, et fructus sicutileæ domesticae acerbæ manent, et cadunt immaturi. Aptum illud tempus nörunt viri illi peritū nullâ non die invisentes arborem, et si quem agnoverint ornū optum, statim transfrerunt ad sicutilem domesticam, que intra quadrangula dies fructus præparat. Nunquam satis admirari quis posset rusticorum illorum patientiam, quæ solidus duobus mensibus nunquam intermitit opus translationis hujuscem ex ornâ in alteram arborem. Sicutileæ arboreæ in provincia et Parisiis non desunt fucus naturos ferri, si quis oleo oliva seu pinguedine quadam infecta palea oculos fecum pungat.

D. Deserves in suo Itinerario quoddam profert animadversione dignum de arte, quæ fucus *Pharaonis*, seu fucus sylvestres ad maturitatem addicuntur apud Ægyptos et Palestinos, pag. 90, 91. Vide etiam Nicolai Itaer., p. 75. Fortasse igitur Amos ars erat, hos capriflorum culicis ad sativas fucus deferre ut et maturarescere. Hec fustis vide apud Tournefortianum.

VÉRS. 16.— NÓN STYLABIS SUPER DOMUM IDOLI: mala non vaticinaberis super domum idoli, fortasse Bersabee, ubi dicit steterit Isaac. Vide supra vers. 9.

CAPUT VIII.

1. Ille ostendit mihi Dominus Deus : ecce uncinus pomorum.

2. Et dixi : Quid tu vides, Amos ? Et dixi : Unicum pomorum. Et dixit Dominus ad me : Venit fucus super populum meum Israhel : non adjiciam ultra ut transeamus eum.

3. Et stridebant cardines templi in die illâ, dicit Dominus Deus : multi morientur, in omni loco prædictor silentium.

4. Audite hoc, qui conteritis pauporem, et deficie facitis eogenous terre,

5. Dicentes : Quando transibit mensis, et venundabis merces ? et sabatum, et aperiunus frumentum ? ut immundiamus mensuram, et ageamus silcum, et supponamus stateras dolosa :

6. Ut possideamus in argento eogenous, et pauperes pro calceamentis, et quisquilia fragmenta vendamus ?

7. Juravit Dominus in superbiam Jacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.

8. Numquid super isto non commorebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus : et ascendet quasi fluvius universus, et ejicitur, et defuet quasi rivus Ægypti ?

9. Et erit in die illâ, dicit Dominus Deus : occidet sol in meridi, et tenebrescere faciam terram in die lumini.

10. Et convertam festivitas vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum : et inducam super omne dorsum vestrum saccom, et super omne caput calvitudinem : et ponam eam quasi luctum noxiogenum, et novissima ejus quasi diem amarum.

11. Ecce dies venient, dicit Dominus, et mittam famam in terram : non famam panis, neque sitiæ aquæ, sed audiendi verbum Domini.

Tristia vaticinia prophete plenimque imbris nomine distinguunt : *Stilla ad Africam*, *Stilla ad sanctuaria*, inquit Deus ad Ezechiel 20, 46; 21, 2; Mich. 2, 6. Septuaginta : *Ne congreges turbas super domum Jacob*. Pro Isaco Jacobum scribunt.

VÉRS. 17.— UXOR TUA IN CIVITATE FORNICATUR, vel constuprabitur. Postrema hac verba ad Amasiam spectant, cuius iussu Amos è Bethol ejiciebatur.

HOMÍS TUA FUNDICULO METIETUR. Nullus ex te heros futurus est ; cognati tui, vel etiam externi patrimonii cum inter se distribuant. Miserrimum erat Israhelis, integrum hereditatem filii non reliquerunt.

TE IN TERRA POLLUTA MORIERIS, in regione ab Israele remota Catena regiones, cum suâ comparatas, Hebrewe consebant impuras. Missus fortasse in exilium est Amasis, vel à Theglathphasaros translaus : agrè enim erediderat, illum ad ultimam usque Israhelis sub Salmanassar captivitatem, que secundo circiter et sexagesimo post-Jeroboam II oblitum anno contigit, vitam perdixisse. Amasis gesta et vices non tradunt historici.

VÉRS. 16.— NÓN STYLABIS SUPER DOMUM IDOLI: malæ non vaticinaberis super domum idoli, fortasse Bersabee, ubi dicit steterit Isaac. Vide supra vers. 9.

CHAPITRE VIII.

1. Le Seigneur Dieu fit voir envoi encore cette vision : Je voyais un crochet à faire tomber le fruit des arbres.

2. Et il dit : Que voyez-vous, Amos ? Je vois, lui dis-je, un crochet à faire tomber les fruits. Et le Seigneur me dit : Le temps de la ruine de mon peuple est venu : je ne dissimulerai plus ses fautes à l'avenir.

3. En ce temps-là, dit le Seigneur Dieu, les gonds du temple érouleront avec bruit. Il se fera un grand carnage d'hommes ; et un silence affreux régnera de toutes parts.

4. Écoutez ceci, vous qui réalisez en pondre les pauvres, et qui faites périr ceux qui sont dans l'indigence ;

5. Vous qui dites : Quand sera passée la néoménie afin que nous vendions nos marchandises ? Quand finira le sabbat, afin que nous ouvrions nos grénières, que nous vendions le blé en diminuant la mesure, et que nous pesions dans de fausses balances ;

6. Ut possideamus in argento eogenous, et pauperes pro calceamentis, et quisquilia fragmenta vendamus ?

7. Juravit Dominus in superbiam Jacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.

8. Numquid super isto non commorebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus : et ascendet quasi fluvius universus, et ejicitur, et defuet quasi rivus Ægypti ?

9. Et erit in die illâ, dicit Dominus Deus : occidet sol in meridi, et tenebrescere faciam terram in die lumini.

10. Et convertam festivitas vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum : et inducam super omne dorsum vestrum saccom, et super omne caput calvitudinem : et ponam eam quasi luctum noxiogenum, et novissima ejus quasi diem amarum.

11. Le Seigneur a prononcé ce sermon contre l'orgueil de Jacob : Je jure que je n'oublierai jamais auçune de leurs œuvres.

8. Après cela, toute leur terre ne sera-t-elle pas renversée ? Tous ses habitants seront dans les familles ; elle sera accalée dans le manz, comme par l'inondation d'un fleuve ; ses richesses seront enlevées, et se dissipéront, comme le fleuve de l'Egypte.

9. En ce jour-là, dit le Seigneur Dieu, le soleil se couchera en plein midi ; et je couvrirai la terre de ténèbres, lorsquelle devrait être pleine de lumière.

10. Je changerai vos fêtes en sujet de larmes, et vos chants de joie en lamentations ; je vous réduirai tous à vous revêtir d'un sac, et à vous raser la tête : je plongerai Israhel dans les larmes, comme qui pleure un fils unique, et sa fin sera comme un jour amer.

11. Il viendra un temps, dit le Seigneur, où j'enverrai la faim sur la terre ; non la faim du pain, ni la soif de l'eau, mais celle de la parole du Seigneur.

12. Et commovebuntur à mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem: circuibunt querentes verbum Domini, et non invenient.

13. In die illâ deficient virginas pulchras, et adolescentes in siti,

14. Qui jurant per le pêche de Samarie, et dicunt: Vicit Deus tuus, Dan: et vivit via Bersabee: et cadent, et non resurgent ultra.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — UNCINUM PONORUM. ET DIXIT DOMINUS.. VENIT FINIS SUPER POPULUM MEUM. Hebreus lusum verborum fert inter Kait, astatem sive autumnum; et Kez, finem. Et dixi: Uncinum, vel canistrum maturorum fructuum (Kait). Venit finis (Kez) super populum meum. Maturis fructibus, vel ponis ipsa manu leguntur, vel uncini ope rami arboris trahuntur, ut communis poma colligantur; vel denique extinxuntur, atque in calathis posita auferuntur; clunque hec fieri videris messis et maturitatem adesse ais. Ita cùm Deus sub olitoris ponis legantis imagine se spectandum Amos, dedit, satis docet populi sui flagitiū summum ad fastigium perennis, adesse jam tempus legendorum fructuum, ac brevi è regione suâ illos avulsim iri, ut in alienam regiōnem captivi raperebunt. Septuaginta: Vas, seu caveam auxilia. Et dixit Dominus ad me: venit finis super populum meum. Omnes ferme interpres Hebraicam vocem chelab explicant calathum. Divine ultiōis tempus propheta passim sub vindimia vel messis imagine describitur.

NON ADIUCIA ULTRA UT PERTRANSIEM EUM. Nihil deinceps dissimulabo; impunè abire non patiar. Similem hunc locutionem vide supra, 7, 8 (1).

VERS. 3. — STRADERUNT CARDINES TEMPLI. Temporum vestrorum, que in Bethel et Dan sunt, portæ cum impietate pandentur; vi irruunt hostis. Vel: Ira sue indicum exhibet Deus, stridentes templi sui foræ. Herois instar hostes invadentis, cum impietate pandit foræ, et cum fragore prodi. Vide caput 9, 4. Reddi potest Hebreus: Cardica templi, vel palatii, tentant in ejusmodum. Septuaginta: Ululabunt tauearunt templi. His porrò verbis satis describunt templi squalar, ab hostibus direpti, ubi quodlibet sevitiose genit in miseros cōfigentientes exercerit.

IN OMNI LOCO PROJICITUR SILENTIUM. Solitudinem hostis in regionem inducit, atque omnia triste silentium occupabit. Hebreus: Magna vis cadaverum in omni loco projicitur: sile. Cudem ubique ferit hostis, omnesque formidina ad silentium adiunguntur. Liberè questus edere, et mortuos lugere audet nemo. Septuaginta: Multus planctus; in omni loco proficiunt silentium (2).

(1) VERS. 2. — FINIS regni Israelitici, seu ex diu colitus ei praefluitum. Non ADIUCIA ULTRA UT SCEDERUM REUM IMPONENTIEM atque obstinationem pertransiam, seu preterea dissimulando, ipsumque impunitum relinquendo, q.d.: Non possum, si justum me probare velim, dimitu connivere et parere, inquit S. Hieron., Theodor. et Rupertus.

(Tirinus.)
(2) VERS. 4. — AUDITE HOC, QUI CONTERITIS PAU-

12. Ils se transporteront depuis une mer jusqu'à l'autre, et depuis l'aquilon jusqu'à l'orient; ils iront chercher de tous côtés la parole du Seigneur, et ils ne la trouveront point.

13. En ce temps-là, les vierges d'une rare beauté mourront de soif, et avec elles les jeunes hommes,

14. Qui jurent par le péché de Samarie, et qui disent: O Dom! vive votre Dieu; le culte de Bersabee; et ils tomberont sans que jamais ils se relèveront.

COMMENTARIUM.

VERS. 5. — QUANDO TRANSIBIT MENSIS, ET VENUNDABIMUS MERCES, vel: Quando transierit primus mensis dies, neomenia, ut mercaturam exercere licet? Mensis frequenter pro primâ mensis die usurpat, 4 Rego, 20, 5; Oscr, 2, 11. Èd quidem die quies legi non imperabatur, at vulgo apud Israelitas religio erat Num. 40, 10; 28, 2. Nimirum festorum multitudinis debat avaros, quippe qui per eos dies mercaturam exercere non possent. Alii sic interpretantur: Quando transierit mensis, ut usuras exigamus iterumque merces et pecunias fenori sumus? Expectatis calendas, inquit S. Hieronymus, ut negotiemi, et usuras ex usuris augeatis. Nemus plane ignorat, prisca feneratores singulorum mensium initio usuras exigere consueverunt. Horat, 1, 1, Sat. 5.

Fugit ut Drusonem debet avis,
Qui, nisi cum tristes miseris venire calende,

Mercedem autem nummos unde uide extractat, etc.

Id animaduertere licet apud Aristophanem in Nub, act. 2, c. 1, ubi debitor inducitur, veneficam querens, que lumen cursum coercet ne mensis initium veniat, ariusque alieni causa ipse vexetur.

ET SABBATUM, ET APERIEMUS FRUMENTUM, horrea. Pergunt avarorum quesitos. Quadruplex est sabbatum usuratio; 1° pro septimâ hebdomadis die, 2° pro ipsâ hebdomade; 3° pro anno sabbatico, singulis septenis recurrente; ac denique pro quolibet indiscriminatis die festo, quo servatur quies. Aequo frequentiores esse querunt avari festos dies, vel septimi anni quietem, quo quidquam metet aut humum colere nefas erat; ea vero quæ arbores atque ager spernit ferent, pauperibus adenique relinquuntur, Levî, 23. Ex his collige, festos dies, neomenias, annum sabbaticum in Israelis regno fuisse religiosa. Nihil venundari aut emi poterat diebus festi aut sabbato; et elapo anno sabbatico, carior annona esse debebat, cùm nulla messis præcessisset. Quando finierit sabbatum, et aperiemus horrea, frumentum vendituri?

IMMINUAMUS MENSURAM, ET AUGEAMUS SICLUM. Avari merces minimis mensuris dabant, argutum maximo pondere accipiabant; nullus enim tunc erat cause pecuniae usus, certo pondere et pretio. Empor argutum in tales formatum, vel in frusta concussum exhibebat; idque ponderans venditor, tantum sibi ex eo sumebat, quantum uterque convenerant. Fraudes

PEREM. Hic consequenter arguit in potentibus crimen avaritie, dicens: Audite hoc, qui conteritis pauperem, etc., id est, pauperes ad nihilum redigitis.

(Lyranus.)

emendo vendendoque nasci facillimas prævidens Moy-ses vetuit, ne quis duplex pondus dupliceque mensuram haberet; majorem quâ acciperet, minorem quâ daret; pondus minus cum argentum solvere; majus cum acciperet, Deut. 25, 15. Hoc mensurarum ponderumque discrimen odiosum est Deo, inquit Sapientis, Prov. 20, 10. Hebreus hic habet: Ad minuendam eph̄a, et angendum pondus, vel siclum. Septuaginta: Ut minuamus mensuram, et angeamus pondus. Eph̄a cava mensura genus erat, pintas continens novem et viginti, sextarium, hemisextarium, quartam sextarii partem, et aliquanto amplius, mensura Parisiensis. Eph̄a pro qualibet indiscriminata mensura hic usurpat.

STATERAS DOLOSAS, quarum lanceæ aequo pondere non sint, iustoque aequilibrio.

VERS. 6. — UT POSSIDEAMUS IN ARGENTO EGENOS. Utii servorum more vendere cogantur aut pignore obligata patrimonium, fundos, supplecilem, ac deinde filios, carum rerum loco, quæ nos fenori de- derimus.

ET PAUPERES PRO CALCEAMENTIS, ut inopes vilissimo pretio opprimantur, nullo propè dispendo. In extremâ rerum inopâ, quæ laborant, se ipsos nobis mancipiorum nomine dedere cogantur. Commune vel apud christianos vilium, inter quos frequenter locupletes minimi emunt pauperem bona, merces, operas, labores; atque ita fratum inopâ et infortunis abundunt, ut illos in dies opprimant, atque indiguisimis sevissimisque artibus ipsi locupletentur.

QUISQUILAS FRUENTI VENDAMUS. Hebreus: Deciduum frumenti vendamus; quisquilias et exreta, que cadunt, ubi frumentum cribro purgatur. Septuaginta: Et ex omni appositione, ex omnibus que exhibentur, nondimini.

VERS. 7. — JURAVIT DOMINUS IN SUPERBIAM JACOB, adversus Israelitarum luxum in reditibus opibusque male parasit; adversus Jacobi superbiam, quæ pauperes spernit, et iniquissime opprimunt. Superbi Jacob intelligi etiam possunt illius tempia, dñi, aurei vituli, quibus ille glorificatur, vel Dens ipse, cuius honoris etiam superbius argumento abutetur, se in illius tutela esse, ejusque populum appellari jactans, dum ipsum flagitii et superstitionis provocat. Deus ipse juravit per gloriam Jacobi, etc. Non uno Scripturæ loco superbi Jacob pro Israëlis Deo seu templo usurpata legitur. Deut. 35, 29; Psal. 46, 5.

VERS. 8. — ASCENDERET QUASI PLUVIUS UNIVERSUS. Ut ager, quem fluvius pleno amne inundat. Hebreus: Inundabit amne tota ipsa regio. Septuaginta: Ascenderet, inundabit, quasi fluvius consummat, cedes.

ET DEFLUET QUASI RIVUS AEGYPTI. Evertetur, dissipabitur, diripietur regio, quemadmodum Nili aqua post aliquot inundationis dies dissipatur. Vel: Annis Israëlem inundatur, cœi Nilus post alluvionem dissipabitur. Hostes Samarie regnum invasuri, eo disrupto, ablatissime omnibus, qui in eo fuerint, denique recedent. Hebreus: Rogio, extollerat quasi fluvius, inundabit, et evellet, et rigabit quasi rivo Aegypti.

quo sibi Deum adesse intelligat. Nullus jam illis propheta est, nullus princeps, pastor nullus. Divina oracula, quorum ipsa custos electa fuerat, legit semper, nunquam intelligit. Vide S. Hieronymum hic.

VERS. 12. — A MARI USQUE AD MARA. A mari Mediterraneo, quod ad Palestina occidentem jacet, usque ad oceanum, qui ad meridiem; et ab aquiloni usque ad orientem; in omnibus denique terra partibus, ad quas ejiciuntur. Mare plerisque pro occidente usurpat, cum Mediterraneum ad Palestina occidentem jacent. Oppositum huic mare procul duilio est Oceanus; statim enim propheta aquilonem nominat et orientem, eam terminos his duobus oppositos (1).

VERS. 14. — QUI JURANT IN DELICTO SAMARIE; per Baalum, qui Samaritanus celebatur. Jehu Israeli rex, everso Baalis templo, locum in cleacam converterat, 4 Reg. 10, 27. Illud à successoribus restitutum fuisse

(1) VERS. 14. — QUI JURANT IN DELICTO SAMARIE, id est, in vultu, vel vitilis, quos exerxat Jeroboam, et colebant reges Samaritanus cum populo decim tribum. Dicunt autem delictum Samaritanus, quia gravissimi sanè deficit, regis et populi, tum effectus, tum objectum fuit. Intelligi autem hos vitulos aures, per spicatum est ex eo quod sequitur, cùm dicunt impii isti: *Vixi Deus tuus, Dan, et vivit via Bersabee.* Secundum litteram enim unus istorum vitulorum in Dan fuit, in Bethel, ut paret in Regum historiâ, 5 Regum, 12. Et loca vicina erant Bethel, et Bersabee. (Estius.)

CAPUT IX.

1. Vidi Dominum stantem super altare; et dixit: Percede cardinem, et commoveantur superluminaria: avaritia enim in capite omnipotens, et novissimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, et non salubriter ex eis qui fugerit.

2. Si descendenter usque ad infernum, inde manus mea educet eos: et si ascenderint usque in celum, inde detrahent eos.

3. Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordet eos.

4. Et si abiurierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos: et ponam oculos meos in malum, et non in bonum.

5. Et Dominus Deus exercitum, qui tangit terram, et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in ea: et ascendet sicut rivus omnis, et defuet sicut fluvius Aegypti.

6. Qui edificat in celo ascensionem suam, et fasciculum sum super terram fundavit: qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terre: Dominus nomen eius.

7. Numquid non ut filii Aethiopum vos estis mihi, filii Israel? sit Dominus: numquid non Israel ascenderet feci de terra Aegypti, et Palestinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene?

8. Ecce oculi Domini Dei super regnum peccatorum, et conteram illud à facie terre: veritatem conteneris non conteram dominum Jacob, dicit Dominus.

9. Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omni-

non legimus; at certum omnino est, populum à falso hujus nominis cultu non recessisse, 4 Reg. 17, 16: *Adoraverunt universam militiam caeli: servorumque Baal; et tandemque religionem usque ad absolutum regni Israels excidium tenuisse.*

VIVIT DEUS TUUS, DAN; ET VIVIT VIA (Religio) BERSABEE. Jeroboam filius Nabath, primus decem tribum rex, ex aurois vitalis alterum in Dan propria fonte Jordani dedicaverat. Jeroboam II auctate, religiosa ad Bersabee, vel ad excelsa Isaaci, ut ait Amos 7, 9, itinera magno studio frequentabantur. Jurbat populus per Deum qui Dan celebratur, et per alterum, cuius altare in Bersabee stabat. Verus fortasse omnium Deus is erat; cum tamen illis religio superstitionibus misceretur, iisque in locis et ea ratione, que ipse non probabat, exerceretur, merito populum arguit prophetæ, horum numerum nomine jurantem, quasi non unus haberetur in Israele Deus. Hebreus ad verbum: *Vivant Dei tui, Dan, et vivat via tua, religio tua, cultus tuus, Bersabee.* Via pro more cultique usurpatior: *Si quis invenisset hujus via viros,* Act. 9, 2. Moyses, Exod. 18, 20: *Ostendes populo caramonias et ritum calendi, viamque per quam ingredi debeant.* Alii absolute de religiosis ad Bersabee itineribus interpretantur. Septuaginta: *Vixi Deus tuus, Dan, et Deus tuus, Bersabee.*

CHAPITRE IX.

1. J'ai vu le Seigneur qui était debout sur l'autel, et qui a dit: Frappez le gond, et que le haut de la porte soit en charrié, que tous ont sous l'avanture dans la tête. Je ferai mourir par l'épée jusqu'au dernier d'entre eux; nul n'en échappera; et celui qui voudra faire ne se sauvera point par la fuite.

2. Quand ils descendront jusqu'aux enfers, mais main les en retireront; et quand ils monteront jusqu'au ciel, je les en ferai tomber.

3. S'ils se cachent sur le haut du mont Carmel, j'rai les y chercher et les en faire sortir; et s'ils vont au plus profond de la mer pour se dérober à mes yeux, je commanderaï à un serpent qu'il les mordre.

4. Si leurs ennemis en emmènent quelques-uns captifs en une terre étrangère, je commanderaï à l'épée, et elle les tuera; et l'arrêtera mes yeux sur eux, non pour leur faire du bien, mais pour les accabler de maux.

5. C'est le Seigneur Dieu des armées qui frappe la terre, et elle tombe en langueur, et tous ceux qui l'habitant seront dans les larmes: elle sera moulté d'un fleuve de maux, et ses richesses se dissiperont comme le fleuve de l'Egypte.

6. C'est lui qui a édifié son trône dans le ciel, et établi son faiseau sur la terre. C'est lui qui appelle les eaux de la mer, et qui les répand sur la face de la terre: son nom est le Seigneur.

7. Enfants d'Israël, vous êtes à moi, dit le Seigneur; mais les enfants des Ethiopiens ne m'appartiennent-ils pas aussi? J'ai tiré Israël de l'Egypte; mais n'ai-je pas tiré aussi les Philistins de la Capadocia, et les Syriens de Cyrene?

8. Les yeux du Seigneur Dieu sont ouverts sur tous les royaumes qui s'abandonnent au péché; je les exterminerai de dessus la terre, dit le Seigneur; néanmoins je ne ruinerai pas entièrement la maison de Jacob.

9. Car je vais donner mes ordres, et je ferai que la

bus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro: et illa cadet lapillus super terram.

10. In gladio morientur omnes peccatores populū mei, qui dicunt: Non appropinquabit, et non venit super nos malum.

11. In die illa suscitabo tabernaculum David, quod occidit: et rededificabo aperturas murorum eius, et ea que corruebant instaurabo: et rededificabo illud sicut in diebus antiquis:

12. Ut possideam reliquias Iudeæ, et omnes nationes, eò quod invocatus sit nomen meum super eos, dicit Dominus faciens haec.

13. Ecce dies venient, dicit Dominus, et comprehendet arator masserem, et calcator pva mitente semen: et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt.

14. Et convertiam captivitatem populi mei Israel: et adificabunt civitates desertas, et inhabentabunt: et plantabunt vineas, et hibisci virum carum: et facient hortos, et comedent fructus eorum.

15. Et plantabo eos super humum suum, et non evellam eos ultra de terrâ suâ, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — VIDI DOMINUM STANTEM SUPER ALTARE, ET DIXIT: PERCUTE CARDINEM, ET COMMONEVANTUR SUPERLIMINARIA. Pergunt superioris capitulū vaticinia. Dixit Amos 8, 5: *Stridebunt cardines templi in die illa... multa morientur: in omni loco projectior silentium.* Ille vero, ut docet, hujusmodi mirarium fidem mox complevit iri, at, visum sibi esse Dominum, super altare stantem, sibi, vel angelico imperante: *Per-*

cardinem, et commonevantis superluminaria... no-

vissimum corum in gladio interficiam: omnes, nemine excepto. Altare, cui Dominus stans insistit, prouidit templi Hierosolymitani est; veri enim simile non videtur, verum omnia templorum saepe templum Bethiae aut Samaritanus, que ipse exscrabatur, statuisse. Idem Amos 1, 2, Deum eum leonem à Stone rugientem, atque a Hierosolymis clamenter exhibet. Jubet Deus feriri foros, easque pandi, quippe se mox proditorum suamque in hostes vindictam exercitum in decem tribus minatur, quarum tempora evertenda erant, delendum penitus regnum, populusque vel in cedrela vel in captivitatem rapiens. Foros feriendis et quatiendis Terram universam significat, max vastandum ab Assyris ac diripiendum.

NON ERIT FUGA EIS. Hebreus: *Non elaberetur qui ex eis fugi; et qui ecerat, non servabatur.* Qui discripsiclus erat, delendum penitus regnum, populusque vel in cedrela vel in captivitatem rapiens. Foros feriendis et quatiendis Terram universam significat, max vastandum ab Assyris ac diripiendum.

REDDI HEBRAEUS potest: *Vidi Dominum stantem super altare, et dixit: Percute malum punicum (vel splen-)*

lam liminis super, vel axem), et commonevantis postea.

Septuaginta: *Percute propitiatorium, et commonevantis propylaea (vestibula).* Capitulor, que vox plerumque malum punicum, seu sphæralum et pomum significat, quandam etiam porta partem, non satis notam, designat. Ministratur Sophonias evversus iri Assyro-metropolim, ferasque in illis mittam, ipsos voratrum. Pisces ab Hebreis inter reptiles bestias seu angues recensentur. Vide Job. 26, 15; Isa. 27, 1; Levit. 11, 46. Hebreia vox vulgo angues significat. Septua-

COMMENTARIUM. CAP. IX.

aison d'Israël sera agitée parmi toutes les nations, comme le blé est remué dans le cribre, sans néanmoins qu'il en tombe à terre un seul grain.

10. Je ferai mourir par l'épée tous ceux de mon peuple qui s'abandonnent au péché, tous ceux qui disent: Ces maux ne viendront pas jusqu'à nous; ils n'arriveront jamais.

11. En ce temps-là, je relèverai le tabernacle de David qui est ruiné; je refermerai les ouvertures de ses muraillies; je rebâtrai ce qui était tombé, et je le rebâtrai comme il était autrefois,

12. Afin que mon peuple possède les restes de l'Israël et toutes les nations du monde, parce qu'il a été appellé de mon nom; c'est le Seigneur qui l'a dit, et c'est lui qui le fera.

13. Il viendra un temps, dit le Seigneur, où les ouvertures du laboureur et du moissonneur, de celui qui foule les raisins et de celui qui séme les grains, s'entremettent. La douceur dégouillera des montagnes, et toutes les collines seront cultivées.

14. Je ferai revenir les captifs de mon peuple d'Israël; ils rebâtront les villes désertes, et ils les habiteront; ils planteront des vignes, et ils en boiront le vin; ils feront des jardins, et ils en mangeront le fruit.

15. Je planterai eos super humum suum, et non evellam eos ultra de terrâ suâ, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

COMMENTARIUM.

declarum, totumque vaticinium de excidio decem tribum explicat; cuius sententiam interpretes erudivitissimi amplectuntur. At tota orationis series cōdit, ut hæc verba ad decem tribus referamus, ut di- ximus.

AVARITIA IN CAPITE OMNIUM, ET NOVISSIMUM EORUM IN GLADIO INTERFICIAM, vel avaritias sua poena in ipsorum capita cecidit, omnesque illorum posteros gladio perdim. Sive: Omnes illorum principes avaritiam occupantur; illorum proceres avaritiam sequuntur; quomodo enim ex illis vel novissimos interficiam. Redundat alii: *In frusta concidam, vel concidet, eos qui sunt in capite omnium corum, et posteritatem eorum gladio interficiam.* Septuaginta, aliis henr multis assentientibus, imperativo modo reddunt: *Concidet, feri capite omnium corum, et eos, qui reliqui ex iis fuerint, gladio cadam.*

NON ERIT FUGA EIS. Hebreus: *Non elaberetur qui ex eis fugi; et qui ecerat, non servabatur.* Qui discripsiclus erat, delendum penitus regnum, populusque vel in cedrela vel in captivitatem rapiens. Foros feriendis et quatiendis Terram universam significat, max vastandum ab Assyris ac diripiendum.

VERS. 2. — SI DESCENDERET USQUE AD INFERNUM, IN IMAS TERRE PARTES, IN SPECIES ABHIDISSIMOS. Et elahi solebant Hebrei, ubi regio ab hostibus infestaretur. Si ascenderet in celum, tu illic es: si descendere in infernum, ades, Psal. 158, 8.

VERS. 3. — IN VERTICE GARNELI. Carmeli vertex frequens erat lucis speciosusque, aptis in formidine perfoli.

IEI MANDABO SERPENTI, ET MORDEBIS EOS, vel: Monstrum arietum, ferasque in illis mittam, ipsos voratrum. Pisces ab Hebreis inter reptiles bestias seu angues recensentur. Vide Job. 26, 15; Isa. 27, 1; Levit. 11, 46. Hebreia vox vulgo angues significat. Septua-

ginta: *Præcipit draconi, et mordet eos.* Interpretes passim pisces carnivorum, seu monstrum marinum intelligent.

VERS. 4. — *Si abierint in captivitatem... ibi mandado gladio.* Illi ipsi, qui sevisimam captivitatem subierint, nihilque miseris sibi contingere posse crediderint, iam meam experientur. Hostium gladiis illos tradam: furoris mei oculis illos separar.

VERS. 5. — *Ascendet sicut rarus omnis, et defluit sicut fluvius Aegypti.* Eadem férme sententia legitor capite 8, Hebr.: *Ascendet sicut annis, et dissipabit ut fluvius Aegypti.* Regio universa uno impetu veluti anno obruetur; atque hic annis instar Nili aquas contrahat. Septuaginta ferunt solimmodo: *Ascendet sicut fluvius Aegypti.* Israeli mala cum alluvione comparata jam supra vidimus, capite 5, 24.

VERS. 6. — *Qui edificat in celo ascensionem (solium) suam, et fasciculus suum (cuetum assecularum) super terram fundavit.* Illepsit: *Edificavit in celis ascensum suos, et cestum suum super terram.* Vélt: *Edificavit in celis cernacula sua, et familiares suos, servos, famulos, super terram.* Alter: *Statuit in celo solium suum, et scabellum suum super terram.* Septuag.: *Edificans in celum ascensionem, et promissionem super terram fundans.* Quae verba tropico et morali sensu intelligi quent.

VOCAT AQUAS MARIS, ET EFFUNDIT EAS SUPER FACIEN TERRE, alluvionibus que interdum fluit; vel potius aquis, que in vapores sublate, deinde in imbris convertere cadunt. Vide supra, 5, 8.

VERS. 7. — *Nunquid non filii Aethiopum, vel Chusim, vos estis min?* Docimur alibi, Chus eam Arabic partem tenuisse, que circa borealem Erythrae extremitatem jacet; eodemque nomine Chus appellatos esse Scythas atque Aethiopes. At quoquaque modo usurpetur, ecce profecto gentes nihilo magis à Deo curantur quānq; que despicuntur. Amos, ut fiduciam falsū ab Israelitis conceperant removet, Deo scilicet seipsum res multo magis cordi esse quān ut illos absolute penitus exire pateteret, docet ipsos post seditionem nihilo pluris à Deo fieri quān Aethiopes. Populi mei appellatione indigos vosmet efficitur superstitionis et idola sectati; à te beneficiis quodammodo excidisti. Vos me, ego vos deserio. At non tu ipse, o Deus, nos ab Aegypto rediuxisti? Omním: *at nonne idem ego et Philistinius è Caphtor, et Syros è Kir accersivi?* si ne idcirco servi mei sunt, et gens mea?

NUXQD NON... ASCENDERE FECI... PALESTINOS DE CAPPADOCIA, ET SYROS DE CYRENE? Hebreus: *Nonne eduxi Phœnitiam de Caphtor, et Aram de Kir?* Phœnitiorum origo è Caphtor insula, et parentibus caphtoriorum, incultissimè traditur in Moyse, Genes. 10, 14, et Jeremiā, 37, 4. Conjecturas dedimus in Genesi, quibus nomine Caphtor Cyprus insulan significari putabamus, et in primo Regum libro pro Creta pugnavimus. De Aram seu Syris, è regione Kir profectis, nihil addimus iis quæ in Genesi, 10, 22, congettus sumus. Illud tantummodo sciimus ex quarto Re-

gum libro, 16, 9, et primo Amosi capite, v. 5, Syros Damascenos in regionem Kir à Thegathiphala Saras ducitos esse captivos, atque interpretum nonnullos existimare, redditum hujus gentis in patriam eum præteritum ab Amoso spectari, quoniam aetate suā longe posteriore. Reddunt Septuaginta: *Eduxi Syros de foeda.* Theodotion Kir verit murum; Symmachus *Cyreniacum* (1).

VERS. 9. — *Sicut concutitur in cribro triticum, et bonum à malo et quisquili excutitur, ita Israels gentes inter gentes agitabatur et disperseretur,* donec quidquid vitiosum, corruptum, malumque in eā est bono integro regnante sejungatur. Septuag. et ali⁹ quidam interpretes Hebrewum reddunt: *Quemadmodum cū ventilarit in ventilatore, in ventum projicitur;* ita enim veteres triticum in arcā purgabant.

VERS. 10. — *NON APPROPINQUABIT... SUPER NOS MAMUM.* Ita blandiebantur sibi impii incredulique, ii quos alibi arguit, quod diem Domini optaverint, ac superbè dixerint: *Ubi est verbum Domini?* Veniat. Jerem. 17, 15.

VERS. 11. — *In die illa suscitato tabernaculum David, quod cecidit.* Lapsus Israëlis regni, dū adhuc stetit regnum Iuda, ac magnopere floruit, regnauit Ezechia et Josia. Reliqui ex Israëlis accesserunt Iuda, et ad Dominum plerique rediērunt, 2 Paral. 24, 6, 9; 30, 11; 51, 6. At breve adeò tempus, et levem adeò felicitatem Davidice domis spectasse prophetu nulo modo videtur. Verba quibus utitur ad extem soluta captivitate posteriorē, ac fortassis ad ipsa Christi tempora nos dueunt. Davidice domis ruine et imperium, quemadmodum olim in Idumeam omnę gentes, restituta et confirmata nomini sub Iesu Christi regno ejusque Ecclesiæ principatu fuero. Brevis et angustissimis terminis definita potest, et mutu accepta, ac regibus Assyriis eorumque praefectis regio nomine missis obnoxia auctoritas Zorobabeli fuit. Absoluto principatu Judea gens nomisi diuisimē post captivitatem et sub Asmonæis gavisa est. Porro Asmonæi neque ad Iudea tribum, neque ad Davidis familiam spectabant. Cū expletum dicatur vaticinium in Asmonæorum imperio, gentem moderantur, sub Iudea vel Judeorum nomine cognitam, ea profecto neque absoluta est, neque integra, neque litteralis vaticinii fides; illud quippe instabile imperium fuit, ad alterum nobilius ducens. Ita explicabat S. Jacobus in primā synodo Hierosolymis habita.

VERS. 42. — *UT POSSIDENT RELIQIAS IDUMEÆ.* Idumeam expugnavit David, eaque regibus Iuda usque ad Ioramum paruit, 4 Reg. 8, 20. Ab eo tempore libera mansit usque ad Nabuchodonosorem, qui incolas S. Jacobus in primā synodo Hierosolymis habita.

(1) VERS. 8. — *VERAMENTAM CONTERENS NON CONSTABAT, q. d. Pianē et omnino non conteram Israelē, sed reliquias ex eo servabo et salvabo.* (Corn. à Lap.)

captivos traxit, Jerem. 27, 5. Idumeorum igitur reliquias, soluta captivitate, imperataram Davidis dominum vaticinatur Amos. Illos profecto Hircaus Asmonæus iterum ditione sue addidit, et circumcisionem ritusque Judaicos admittere coegit. Hic, quoniam Levitico, non Davidico genere sunt, Davidis regnum tenuit.

VERS. 15. — *COMPREHENDET ARATOR MESSOREM.* Sententia ex agriculturā ducitur, ut passim solet Amos. Annū tempora neque siccitate, neque aliis è cœlo plagi turbabunt, supra, 4, 7. Agricolarm labores felici ac stabili ordine se invicem sequentur. Idem hoc pollicetur Moyses Israelitis, qui fidem integrum Domino servarient.

STILLABUNT MONTES DULCIBINUM MELLIS. Vel: *Musto ex uvis aliis fructibus manabunt montes.* Chaldeus: *Plurimum vī mei producent montes.*

VERS. 14. — *CONVERTAM CAPTIVITATEM POPULI MEI ISRAEL.* Israelitas decem tribum ē captivitate rever-sos passim vaticinatur Scriptura.

IN ABDIAM PROLEGOMENON.

(AUCTORE CALMET.)

De gestis, obitu, aetate, patria et missione Abdias (1), silentē prorsus sacrā Scripturā, nihil habemus præter id quod antea Judeorum et incertarum traditionum fide, minimus quidem autoritatis, memoria proditum est. Originem tulisse creditur è Bethacamar, sive Bethacmar, proprie Sichem, in tribu Ephraim: quō etiam patro sepolcro illatum ferunt (2).

(1) Ohdias trium syllabarum dictio. Nam in Hebrewo Obadea, quod legi poterat Abdias, cū puncta abessent, id est, *Abedia vel Abdeia.* Haec saepe antiqui legerunt, ut Septuaginta et alii. Parum cūquid refert utro modo legatur: nisi quid Obadie magis solet culturam Domini, et Abdia seruam Domini si modo ta in his nominibus Dominum significat. De quo dubitari meritò potest. Nam quando nomen est, quod interpretatio dominum reddunt, scribitor per extensam in fine litteram: cuius relatus est punctum quod est in ventro sive medio littera hec. (Drusius.)

Cum Ohdias post eversum denūm urbium valinatum fuerit, nihil uirum possit, prophetam aitate posteriorē ponit ante alios ipsos hadū dubie priores ut Jonam et Michan. Sed ratione, car Obadie in duodecim prophetarum serie assignatus fuerit in ipse locū, quem non occupat, hadū dubitamus perspectam fuisse Schmurero, minimus quod Amos extremā suā oratione et ipse Idumeus a Judæis olim subligendos esse predicti, sed non nisi breviter ac summatur; visum est illi, quin minores prophetas uno volumine comprehendit digessisse. Amos proximè subiungente Ohdiam, qui quod breviter ab illo dictum eset, declararet copiosius, et legentibus præberet quasi usum commentarii. (Rosenmüller.)

(2) Dorothus, episcopus Tyri, qui sub Constantino Magno vixit, et sub Juliano Apostata grandebus annorum 107 inter tormenta martyris obiit, lib. de Vitâ et Morte Prophetarum: *Abdias, inquit, iste ex terra Sichem agro-Bethacmar fuit discipulus Eliae, et cù illius nomine multa passus esset, servatus est. Tertius fuit ex quinqueagenoris, cui Elias pepercat, descendenter ad Ochoziam; ac ministerio regis sui postea relicto, pro-*

Hec Hebreorum omnium, et magnorum preterea doctorum et interpretum sententia est, cui facit plurimum quod 2 Paralip. 17, 7. Josaphat rex Iuda docendi populu munus commisit Abdias, quod negotium prophetarum est. *Tertio, inquit, anno regni sui, misit de principibus suis Benhail, et Abdiam, eic., ut docerent in civitatibus Iuda.* Qui luc Ohdias dicunt, a Septuaginta appellatur Abdias: et quidem hic propheta ab Hebreis Ohdias vocatur, non Abdias. Hec milii sententia valde probabilis est; neque rationes, quae contra ab aliis adducuntur, ejusmodi sunt, ut vehementer premant. (Sanctius.)